

Miroslav Bobek
.....

žirafa na pondělí

ze zápisníku ředitele zoo

žirafa na pondělí

RADIŠERVIS

Miroslav Bobek
.....

žirafa na pondělí

ze zápisníku ředitele zoo

Text © Miroslav Bobek, 2012–2014

Obálka a grafická úprava © Štěpán Kotrba, Marek Václavík, 2014

České vydání © Radioservis a. s., 2014

ISBN 978-80-87530-47-4

Obsah

Úvodem	11
Kocour z Afrického domu	13
Busta paní Emilie	15
Návrat divokých koní, podruhé	17
Kocourkov na Blanensku	20
Valdštejnská zoo	24
Obchodní sdělení	27
Chameleon za dvacku	30
Válečný ředitel	32
Dantès	36
Slonice pro Prahu	38
Tajemná štola pod Zakázankou	42
Největší želví detektivka	45
1971 + 41 = 2012	48
Churchillovy hodinky	50
Mecenáš	52
Zvíře, které nemůžeme mít	55
Opovázlivec	57
Konec sloní roboty	59
Příběhy aut	61
Dražba	63
Fotbal v pralese	65
Čekání na první sluně	68
Pompeje reálného socialismu	71
Zázrak není nároková položka	73
Královské roucho	76
Příchod klonů	79
Proč v Zoo Praha nechceme delfinárium ...	81
Plechová fosilie	83
Královna banditů	85

Velká událost	88
Smrt mezi Afrikou a Asií	91
Na návštěvě u Moji	94
Paracoquimbit	96
Beyoncé se zlatavým zadečkem	98
Budoucnost pro gorily	100
Gábina	102
Dvacetník paní Trubkové	105
Praha není Vídeň	109
Bájná Echidna	111
Znovu a trochu jinak o Trojském pivovaru .	113
Pomůžeme (nejen) Makumbovi	116
Povodně a (Zoo) Praha	119
Zatoulaná Bernd	122
Objevy v Laosu	124
V nitru Psích hor	126
Nejkrásnější zvíře	128
Staré školní obrazy	130
Zápisky z Mongolska	132
Hliníkový poklad	134
Kakadu	137
Věc: Žádost o tiskovou opravu	139
Nečekaný nález	142
Afričanka Tina	145
Předvánoční starosti	146
Válka s Mloky v zoo	148
První žirafa v Praze	151
Žirafy z druhého konce času	155
Rose už není gorily	159
Opožděná zpráva o Vánocích	162
Pralesní krysa. Dobrou chuť!	164
Odsouzení k zániku?	166
O žirafách a lidech	170
Bublající žížala	177
Jak si představujeme nový pavilon goril ...	181
Po čem chodí žirafy	185

Winterhilfe pro tučňáky	187
Opilec a básník	189
Volavčí divadlo	191
Nesmrtelná želva	193
Déjednička	195
O vlčích a Červené karkulce	197
Příběh Hvězdy	199
Umírající Slon	202
Zbrojovka v chatrči a afričtí hajní	206
Velemloci se představují	208
Kdy to bylo? Ali a Minka na cestě do Troje ..	212
Lavička	217
Živý sen Salvadora Dalího	219
Bororo	221
Pozdravy z pražského zoa	223
Rejstřík živočichů	225
Rejstřík osob	230
Zdroje fotopříloh	234

Úvodem

Víc než čtyři a půl roku píši týden co týden jeden článek. I když je nepočítám, mělo by jich za tu dobu být nějakých dvě stě čtyřicet. Rozumí se publikovaných. Některé jsem nezveřejnil. To když si je přečetla moje žena a řekla o nich, že jsou *pumprdentlich*.

Hrozné slovo.

„Jak *pumprdentlich*?“ ptal jsem u každého takhle odmítnutého textu.

„Prostě *pumprdentlich*,“ dozvídal jsem se většinou. „Já bych to nikam nedávala.“

Netuším, jaký je pravý původ a význam slova *pumprdentlich*. Ve stejnojmenné povídce Oty Pavla tak tatínek označil sice pěkného, avšak jen pětikilového sumce.

Články, které *pumprdentlich* nebyly a objevily se v novinách, jsem ještě přebral. Necelá stovka se jich dostala do knížky, která pod názvem *Bobky od Bobka* vyšla před dvěma lety. Další várku, opět notně přebranou, najdete v tomto svazku. Jeho poněkud usedlejší název odkazuje jednak k tomu, že své články píši do pondělního vydání pražské a středočeských mutací *Deníků* vydavatelství *Vltava-Labe-Press* (a občas i jinam), jednak ke skutečnosti, že se v tomto výboru až překvapivě často objevují žirafy. Dokonce ještě častěji než gorily.

Rád bych doufal, že jak název, tak především obsah této knížky neohodnotíte slovem *pumprdentlich*. Tedy – slovy Oty Pavla –, že je to „asi jako když jde krásná dáma v plesových šatech anebo v báječném kožichu, všichni přihlízející jsou paf, a ona přitom šlápne do hovna“.

*Miroslav Bobek
Premantura, srpen 2014*

Kocour z Afrického domu

Většinou bývá mimo dohled návštěvníků v zázemí, jen někdy se vyhřívá na kamelech poblíž expozice surikat nebo se rozvaluje uvnitř Afrického domu. To se pak díky své velikosti, dlouhé husté srsti, krásnému zbarvení a vůbec majestátnímu vzhledu stává středem pozornosti. Tu a tam je dokonce považován za uprchlou exotickou šelmu.

Jmenuje se Mates a spolu s dalšími čtrnácti kočkami domácími má v zoo zvláštní status. Jsou svého druhu zvířecími zaměstnanci, kteří mají svá privilegia – včetně veterinární péče. (Zjevně přitom jde o záviděníhodnou pozici, protože jejich řady by neustále chtěly rozšířit kočky z okolí. Náš stav je ale naplněn.)

Mates po své matce zdědil geny mainské mývalí kočky. Ta má původ – jak jméno plemene napovídá – ve Spojených státech. Kdo si však stvořil legendu, podle níž se Marie Antoinetta v předuše trpkých konců francouzského království chystala vystěhovat do Ameriky a napřed tam poslala své kočičí miláčky. Mezi nimi měli být i předkové mainské mývalí kočky.

Když na mě Mates mžourá ze svého oblíbeného místa na insektáriu se sarančemi v přípravně Afrického domu, vůbec se vzniku této legendy nedivím. Ten kocour v sobě musí mít modrou krev! Je nejvýraznější

osobností mezi kočkami, které zaměstnáváme, a sám se jistě považuje za vládce celého Afrického domu. Přinejmenším. To sebevědomí! A ten odstup hraničící s přezíravostí... Nejspíš by se mu ani nemělo říkat Mates, nýbrž vznosněji – třeba Matyáš.

Ano, také jsem z něj míval respekt. Jenže jednoho dne se propadl do insektária mezi saranče – a to mu z jeho majestátu hodně ubralo. Od té doby ho však mám mnohem raději.

Deníky střední Čechy a Praha, 28. 1. 2013

Busta paní Emilie

Nacházíme se v Dolním Dobřejově. Časně ráno začne nakládku čtyř klisen koně Převalského do přepravních boxů. Čeká je cesta do přísně chráněné oblasti Gobi B v západním Mongolsku. Cesta domů, cesta za svobodou.

V Dolním Dobřejově má Zoo Praha chovnou a aklimatizační stanici pro koně Převalského. Nachází se v překrásné a klimaticky extrémní krajině České Sibíře. Vznikla díky daru paní Emilie Truhlářové.

Obrázek této paní visí v jednom z hostinských pokojů takzvané Vily v naší stanici v Dolním Dobřejově. Profil krásné dámy ze třicátých, možná čtyřicátých let. Další fotografie je na schodišti. Zachycuje ji s manželem, významným činovníkem Juristické komory dr. Truhlářem, na výletě kdesi v Podkarpatské Rusi.

Paní Emilii se podařilo uchránit majetek, včetně statku a pozemků v Dolním Dobřejově, před znárodněním i měnovou reformou. A dokázala si ho užívat. Milovnice českého léta trávila celé týdny na Dobřejově a v jarních či podzimních měsících ještě dlouho po osmdesátce cestovala po světě.

Protože sama neměla dědice a děsilo ji, že by Dolní Dobřejov měli „dostat komunisti“, odkázala ho pražské zoo. Bylo tehdy velmi složité všechno zadministrovat, ale roku

1983 byly konečně podepsány příslušné smlouvy.

Bohužel, bezmála dalších deset let trvalo, než do Dobřejova přišli první koně Převalského. Jak mi vyprávěl tehdejší ředitel Zoo Praha Bohumil Král, koně překvapení pro ně neznámou vysokou trávou zpočátku ve výběžích poskakovali jako srnky.

Toho se však paní Emilie Truhlářová už nedožila. Prý ji na sklonku života velmi zklamalo, že se budování výběhů a zařízení v Dolním Dobřejově tak protahuje...

Před pár týdny jsem se správci naší dobřejovské stanice, manželů Kardových, na paní Emilii vyptával. Přitom se pan Karda rozpomněl, že v komoře je její sádrová busta, a vyštrachal ji. Dost dobře ji nejde vystavit na nějaké frekventované místo, zničila by se. V tuto chvíli proto již vzniká její bronzový odlitek.

Přemýšlím, kam bronzovou bustu paní Emilie umístit. Současně si kladu otázku, co by jí udělalo větší radost: jestli bronzová busta, nebo skutečnost, že také díky jejímu daru můžeme koně Převalského vracet do jejich domova, do nekonečných mongolských stepí.

Deníky střední Čechy a Praha, 16. 7. 2012

Bronzová busta paní Emilie Truhlářové spočívá na kamenném podstavci pod smuteční urbou uvnitř dobřejovského statku. Sleduje tak i ruch, který zde panuje během příprav na transporty koní Převalského do Mongolska.

Návrat divokých koní, podruhé

Přistání letounu CASA na nezpevněné dráze v Bulgan sumu zapůsobilo na přihlížející – což byla podle strážlivých odhadů polovina veškerého zdejšího obyvatelstva – velmi silným dojmem. Stroj českého letectva se obloukem přiblížil, a jakmile se dotkl země, zdvihl se za ním ohromný oblak prachu. Jako z filmu! Paradoxně pro nás, kdo jsme byli uvnitř, to bylo jen trochu neklidnější dosednutí než jindy. Konečně jsme byli na místě a připravovali se na poslední fázi naší cesty.

Po letadle CASA, které má špatnou pověst, ale nikdy nás nezklamalo, přišly na řadu ruské nákladní vozy UAZ, které mají ještě horší pověst a zklamou úplně vždycky. Bohužel jiná auta nejsou k dispozici a Mongolové jsou neuvěřitelně zruční v jejich opravách. Při první závadě, k níž došlo už po půlhodině jízdy, jsem proto zachoval naprostý klid. Koním by chvilka klidu bez natřásání měla jen prospět a odpolední horko už pomíjelo; navíc transportní boxy byly přikryté houněmi politými vodou, které je chladily. Ještě jsem fotografa Reuters ujistil, že do půl hodiny rozbitý UAZ určitě zas pojedje, a když mi nevěřil, vsadil jsem s ním.

Sázku jsem prohrál. Rozsypaný UAZ se opravit nepodařilo, a tak jsme klisnu, kterou vezl, museli přeložit. Tím naštěstí potíže skončily, ale pozemní část transportu se neuvěřitelně vlekla kvůli pomalé a opatrné jízdě a častým zastávkám na kontroly klisen. Až pozdě v noci, když jsme se přiblížili Tachín talu, mongolští řidiči přidali; nic je už nemohlo udržet.

Aby klisny nemusely být v bednách ani o chvíli déle, rozhodli jsme se je vypustit ještě v noci. Ve světlech aut tak v aklimatizační ohradě mongolští rangeři vyložili bedny a nastavili je vedle sebe. Před třetí ráno jsme se postavili k šubrům. Po měsících příprav, překonávání nespočtu úskalí a letu přes čtvrt zeměkoule se přiblížil okamžik, kdy se další čtyři koně Převalského rozběhnou po kamenité půdě své vlasti.

První box se otevřel. Nic. Až po několika okamžicích vyšla Xara do světel reflektorů a odkráčela do tmy. Následovala ji Anežka, pak přišla na řadu Greta a jako poslední opustila svůj přepravní box, v němž strávila asi šestatřicet hodin, Spela. Po dlouhé přepravě byly klisny viditelně unavené, ale nic nenasvědčovalo tomu, že by kterákoli z nich měla vážnější problém. Podařilo se! I další čtyři koně Převalského jsme do Mongolska přepravili bez úhony. Další čtyři převaláci se vrátili domů...

Zatímco rangeři startovali auta, aby se úspěšný transport hned oslavil, snažili jsme se s kolegy před kamerami formulovat své pocity. Moc nám to nešlo. Úleva z toho, že všechno klaplo a máme to za sebou,

se mísila s radostí z úspěchu a s hrdostí na všechny, kdo se podíleli na další úspěšné etapě našeho projektu Návrat divokých koní.

Deníky střední Čechy a Praha, 19. 7. 2012

Kocourkov na Blanensku

Celá řada elektronických i tištěných médií přinesla na základě zprávy ČTK článek, který popisuje, jak hysterické reakce veřejnosti na on-line přenos hnízdění čápů bílých vedly k tomu, že hasiči dvě mláďata z hnízda nakonec odebrali, a to naprosto zbytečně. Stalo se v městysu Jedovnice na Blanensku a zde je úryvek z jedné verze uvedeného článku:

„Ze života čapí rodiny se čtyřmi mláďaty se v obci stala velká atrakce, část veřejnosti měla ale pocit, že život čápů neprobíhá tak, jak si ho oni představují. Když například čáp stál na jedné noze, volali, že má zlomenou druhou nohu. Když mělo mláďe zplihlé peří, protože pršelo, volali, že umírá. Zbytky potravy si interpretovali jako rozbitou hlavu. Radnice proto raději kameru vypnula, tím se ale vše jen zhoršilo. Lidé ochranáře začali napadat, že čápi trpí a oni jim nechtějí pomoci.“

Vše posléze vyústilo ve zmíněnou akci hasičů, při níž dvě z mláďat byla umístěna v záchranné stanici; druhá dvě byla naštěstí již vzletná, a tak zavčasu uprchla.

Místní amatérský ornitolog k celé akci dodal, že „webkamery, sledující dění v hnízdech, mohou přírodě nikoli pomáhat, ale spíše škodit“. Prý chce, aby se od podobných akcí v budoucnu upustilo.

A právě v tomto bodu si dovolím oponovat. Přírodě totiž neškodí webkamery, nýbrž nekompetentní „ochranáři“ a ouřadové, kteří se – jak je vidět – kolem nich občas také vyskytují.

Ano, dnes není nic jednoduššího než téměř kamkoli posadit webkameru a streamovat na internet video. Tomuto kroku ovšem musí předcházet širší rozvaha; s podobným projektem nelze začínat, dokud si neodpovíme na otázky, co, proč a s jakými riziky chceme nabídnout ke sledování. Hnízdění volně žijících ptáků – třeba jsou to „jen“ čápi bílí – je přitom vždycky velmi citlivá záležitost a podle mého názoru takovýto přenos ospravedlní jedině jeho vzdělávací a případně i výzkumný charakter. Jenže to už je úplně jiná práce než jen tak někam přilepit kamerku! Připravit množství vysvětlujícího obsahu a trvale komunikovat s uživateli vyžaduje kvalifikaci, čas i značnou dávku nadšení.

Současně si umím živě představit, jakými nesmysly organizátory jedovnického on-line sledování zahlcovali někteří „fanoušci“ tamních čápů. Po letech organizování internetových přímých přenosů – počínaje hnízděním čápů černých v roce 1997 a líhnutím varanů komodských před pár dny – mohu potvrdit, že hysterie nemnoha, zato však velmi hlasitých jednotlivců v posledních letech narůstá do nesnesitelných rozměrů. I s nimi je však nutné počítat a případně na přenos raději rezignovat.

To všechno v Jedovnici zjevně podcenili. Přesto by se nic vážného nestalo, pokud by kdosi nepodlehł ošidnému hlasu „veřejného

mínění“ a neposlal na hnízdo hasiče. Tím projevil nejen obdobnou úroveň vzdělanosti jako ti, kdo se obávali, že čáp stojící na jedné noze má tu druhou zlomenou, ale především znemožnil, aby hnízdění čápů proběhlo, jak mělo. A Jedovnici tímto rozhodnutím vtiskl punc Kocourkova.

Lidové noviny, 14. 8. 2012

Když jsem psal tento článek, Jedovnici byla již v mnohém podobná situace kolem našich goril. Sedmým rokem jsme nabízeli možnost sledovat je v přímém přenosu, ale počet nekompetentních a stále agresivnějších reakcí velice narůstal. Jak vidím, už tehdy jsem zmínil možnost „případně na přenos raději rezignovat“.

O rok později byla situace ještě vyhrcořenější. V textu adresovaném „gorilím fanouškům“ jsem napsal:

„Před osmi lety, když se začínaly vysílat první řady VyVolených a Big Brothera, jsme se pustili do přípravy Odhalení – ‚trochu jiné reality show‘ s gorilami. Její úspěch nás vedl k tomu, abychom po jejím skončení nezrušili internetový přímý přenos z Pavilonu goril, ale pokračovali v něm. Mám velikou radost z toho, že dodnes ho sledují tisíce lidí, a jsem hrdý, že pomáhá získávat prostředky na ochranu goril v Africe.

Má však také svůj rub. Stále patrnější rub. Mezi stovkami a stovkami fanoušků se najdou i takoví, pro které se sledování života v pavilonu stalo doslova posedlostí. A co víc: někteří z nich se cítí být mnohem povolanejší

než naši chovatelé a s narůstající intenzitou se vůči nim vymezují. Všechno vědí lépe a všechno by udělali lépe. Napadají naše pracovníky na facebooku, v diskusních fórech, v mailech i v telefonátech, a dokonce i osobně v zoo. To není něco, co by bylo možné pominout.“

Když o několik měsíců později začalo hrozit, že naši chovatelé goril raději odejdou ze zoo, a když stížnosti na údajně špatnou péči o gorily začaly být nejvyhraněnějšími „fanoušky“ zasílány i do zahraničí, nezbylo mi než přenos ukončit. Asi nic jiného mě v celém mém profesním životě tolik nezklamalo a nemrzelo...

Valdštejnská zoo

Mou nejvyšší zvědavost vzbudil už jen předmět toho e-mailu. Valdštejnova zahrada na místě zoo, stálo v něm. A co teprve samotný obsah! Architekt Petr Uličný mi psal:

„Společně s kolegy řešíme výzkumný projekt na architekturu Albrechta z Valdštejna a publikovali jsme nyní naše zjištění ohledně zahrady, která byla někdy od roku 1625 budovaná nad oveneckým mlýnem, v místě dnešní zoo. Nalezli jsme celkem tři vyobrazení ze 17. a 18. století, které dávají dohromady představu velice rozlehlého areálu, budovaného zřejmě jako umělá zřícenina s velkým auditoriem (amfiteátre). Byla vybavena bronzovými sochami. Pravděpodobně začínala v místě dnešního vstupu do zoo a její východní okraj je zřejmě společný s východní hranicí zoo.“

Neuvěřitelné! Generalissimus císařských vojsk Albrecht Václav Eusebius z Valdštejna nechal jednu ze svých jedinečných staveb, jejichž velkolepostí chtěl překonat samotného císaře, budovat v místech, která o tři sta let později vybral profesor Jiří Janda pro umístění pražské zoo.

Ve svahu začínajícím u dnešního hlavního vchodu se nacházely umělé zříceniny s fontánami a bronzovými sochami, znázorňujícími (pravděpodobně) kavalíry na koních, Akteóna s hornisty a rozličné bohyně.

Stačí popustit uzdu fantazii a představit si nejmocnějšího muže císařství, jak přijíždí do letohrádku se dvěma věžičkami, vybudovaného poblíž mlýna v Zadním Ovenci (dnešní Troja), a kontroluje postup prací na velkorysé stavbě, inspirované antickými vzory...

Albrecht z Valdštejna svou zahradu nedokončil; po jeho zavraždění v Chebu roku 1634 se tohoto úkolu ujal Maxmilián z Valdštejna.

Bohužel, zahrada nepřetrvala ani dvě stě let. Zbylo po ní něco kromě zmíněných tří vyobrazení?

E-mail, který mi poslal pan architekt Uličný, končí prosbou: „Velice by nás zajímalo, zda se Vám podařilo při úpravách Vaší zoologické zahrady najít nějaké pozůstatky konstrukcí nebo čehokoli jiného, co by mohlo s touto zahradou souviset. Budeme Vám za jakékoli poznatky, které by vedly k bližší lokalizaci zahrady, velice vděční.“

Ihned jsem se spojil s dlouholetým pracovníkem stavebního oddělení Zoo Praha Jiřím Kotkem. Pokud by v posledních čtyřiceti letech při pracích v zoo kdokoli narazil na sebenepatrnější zbytek zídky, pan Kotek by o tom věděl. Jenže ani on nemá o ničem nejmenší tušení. Škoda... Z Valdštejnovy zahrady se patrně nedochovalo vůbec nic.

Zbyla jen tři vyobrazení – a možná ještě pojmenování Troja. Sice se tvrdí, že Zadní Ovenec dostal toto jméno podle zámku, který tak zase začal být označován kvůli sousoší u schodiště, ale spíše k němu naše předky inspirovaly zdi Valdštejnovy „antické“

zahrady. To podporuje i zápis historika Carla Adolpha Redelna z roku 1710: „Bylo mu dáno jméno Troja, jelikož poblíž tohoto letohrádku jsou ještě vidět zříceniny zničeného zámku, jak je starými spisovateli popisována Troja.“

Ale přesto: pořád v sobě živím alespoň malou naději, že na svahu kolem výběhu pand červených na nějaký – jakkoli nepatrný – pozůstatek Valdštejnovy zahrady jednou narazíme.

Deníky střední Čechy a Praha, 3. 9. 2012

Obchodní sdělení

Ještě nikdy od doby, kdy dva mniši přinesli v duté holi do Evropy vajíčka bource morušového, neuniklo z Asie tak důležité tajemství jako nyní. Ani se mi nechce věřit, že se nám něco takového podařilo. Ale je to tak. Disponujeme recepturou na výrobu papíru ze sloního trusu!

Abych dokázal, že skutečně známe celý výrobní postup, rozhodl jsem se jej zveřejnit – ovšem s tím, že nejcitlivější pasáže byly vyjmuty.

Tedy:

1. Sloní trus se vysuší.
2. S přídavkem vody se vaří 24 hodin. (Do kotle se dává větší objem trusu než vody. Je vhodné přidat ještě dezinfekční činidlo, aby spotřebitelé byli stoprocentně ujištěni, že v papíře nezůstaly žádné bakterie.)
3. Vyvařený trus se v poměru [REDAKCE] VYMAZÁNO - TAJNÉ [REDAKCE] odstřížky starého papíru míchá ve vodě, dokud nevznikne homogenní kaše. Celý proces trvá [REDAKCE] VYMAZÁNO - TAJNÉ [REDAKCE] .
4. Tuto kaši lze případně obarvit, používaná přírodní barviva jsou [REDAKCE] VYMAZÁNO - TAJNÉ [REDAKCE] . Lze i vybělit či přidat další činidla, která způsobují, že je

vyrobený papír hladší. Za tímto účelem se užívají **VYMAZÁNO - TAJNÉ** .

5. Na síť ponořeném do vody se kaše v tenké vrstvě rovnoměrně rozprostře.
6. Síto se vytáhne z vody a mokrá papír se vyklopí na savou tkaninu. Dalším kusem tkaniny se překryje a rámem se z něj vytlačuje voda.
7. Další voda se z mokrého listu papíru vytlačí v lisu.
8. Papír se ve speciálních sušících nechá vyschnout.

FOTOGRAFIE A NÁKRESY NÁSTROJŮ

A ZAŘÍZENÍ JSOU VYJMUTY - TAJNÉ

9. Následuje standardní výroba zápisníků, bloků, sešitů, skicáků, kalendářů, pohlednic atd. atd.

Ano, sloní trus je nesmírně cenná surovina. Prozatím jsme ho – byť velmi lukrativně – prodávali jen jako hnojivo. Avšak přítomnost sedmi slonů v naší zoo a znalost tajné výrobní receptury před námi otevírají zcela nové možnosti!

Abychom jich využili, rozhodli jsme se najít partnera, kterému za významný podíl na zisku poskytneme jak základní surovinu – a to v prvotřídní kvalitě – tak zcela unikátní návod na výrobu sloního papíru. Myslím, že nejen pro české papírny, ale pro všechny podnikatele a investory je to jedinečná šance!

Případní zájemci se mohou obrátit na Oddělení marketingu Zoo Praha.

Deníky střední Čechy a Praha, 12. 11. 2012

Na mou zpola humornou výzvu otištěnou v novinách se sice nikdo nepřihlásil, zato vedoucí našeho marketingového oddělení Vít Kahle vstoupil v jednání s Ruční papírnou Velké Losiny. Do tohoto jedinečného a úctyhodného podniku, který je v provozu již od sklonku 16. století, od nás vzápětí směřovala i první zásilka suroviny pro výrobu sloního papíru a necenzurovaný popis jeho výroby. Losinští nám zanedlouho přivezli ukázat výsledky své práce: obálky a dopisní papíry, zápisníky, záložky, poznámkové lístky, a dokonce kalendáře, vše ze sloního papíru Made in Czech Republic. Nádhera! Mělo to jen jednu chybu. Výrobní cena byla příliš vysoká, než aby kterákoli z položek sloního sortimentu byla prodejná. Kolega Kahle se však ještě nevzdal a třeba vymyslí, jak sloní papír vyrábět za přijatelnou cenu...

Chameleon za dvacku

Svatoanenská pouť v Mnichově Hradišti nabízela i letos obvyklé atrakce, od střelnic a houpaček přes strašidelný hrad až po centrifugu. Poprvé po nějakých třiceti nebo pětatřiceti letech zde však byla prezentována i živá zvířata (nepočítám ovšem poníky, kteří nikdy nemohou chybět, ani výstavu spolku chovatelů drobného zvířectva, jež – bohužel – patří minulosti).

Někdy na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let minulého století na mnichovohradištskou pouť naposled zavítal úděsný zvěřinec v maringotce. Nyní, v roce 2012, byly po celém areálu stojky s plakátkem avizujícím výstavu terarijních zvířat. „Za exotikou nemusíte jezdit, uvidíte ji u nás,“ stálo na něm. „Hadi, ještěři, hmyz, želvy, obojživelníci. Bílý stan u houpaček.“

Bílý party stan za houpačkami skutečně nabízel výstavku asi deseti plazů (nikoli již obojživelníků či hmyzu) umístěných ve stejném počtu beden, z jedné strany prosklených.

„Hroznýš tu teď není, ten nám chodí po pouti,“ konstatovala paní pokladní, která lákala návštěvníky chameleonelem posazeným na rameni.

Když inkasovala dvacet korun, strčila chameleona mé dceři, aby se s ním vyfotografovala. Jiná skupina návštěvníků

dostala jakéhosi apatického hada a posléze gekončíka.

A tak zatímco provozovatel tohoto plazího zvěřince chodil mezi atrakcemi s hroznýšem zavěšeným kolem krku, drobní plazi putovali z ruky do ruky, vyhublí a stresovaní, hrůza pohledět. Byl jsem zcela konsternován zjištěním, že něco takového je v dnešní době a uprostřed Evropy vůbec možné. A to jsem v tu chvíli ještě nevěděl, že jde o podnik, který připravuje vzdělávací programy pro školy. Jak asi vypadají, když na dotaz, jaký druh želvy je v papírové krabici v koutě, se mi dostalo odpovědi: „Želvička suchozemská.“ Což je podobné, jako by někdo na otázku po druhu ryby odpověděl, že jde o rybku sladkovodní.

Panečku, takové zážitky jsem od pouti nečekal! Ale milerád bych si je odpustil.

Deníky střední Čechy a Praha, 20. 8. 2012

Válečný ředitel

Mám před sebou hromádku starých fotografií. Všechny byly pořízeny v Zoo Praha a zachycují jejího „válečného“ ředitele pplk. MVDr. Jana Vlasáka (1893–1957). Je na nich sám i s nejrůznějšími návštěvami či s kolegy a pochopitelně s Ilun – ledním medvědem, které se mu ve spolupráci s manželkou podařilo jako prvnímu na světě uměle odchovat.

Každý z těch snímků má značnou výpovědní hodnotu; přesto jsem si dva z nich dal stranou. Na prvním je doktor Vlasák jedoucí zoologickou zahradou na bicyklu. Pocitově mi právě tenhle záběr překlenul uplynulé desítky let; snad proto, že úplně stejně jsem zvyklý potkávat v zoo řadu současných kolegů. Druhý snímek pochází z května 1945 a zachycuje doktora Vlasáka stojícího v pozoru u československé vlajky vztyčené nad zoologickou zahradou. K němu není co dodat.

Před několika měsíci jsem listoval ve Vlasákově knížce o Ilun, která paradoxně vyšla ve Velké Británii a ve Spojených státech, nikoli však u nás. Tehdy jsem napsal článek, v jehož závěru jsem požádal potomky či příbuzné doktora Vlasáka, aby se mi přihlásili. To se po nějaké době skutečně stalo, a tak máme k dispozici nejen historické fotografie, ale i různé verze českého rukopisu knihy

o Ilun. Krom toho se nám podařilo získat osobní spis doktora Vlasáka i další dokumenty z vojenských archivů a také svědectví pamětnice o jeho působení v Zoo Praha. Vystává tak před námi obraz pozoruhodné osobnosti, jíž vděčíme za mnohem víc než za jeden – jakkoli výjimečný – chovatelský úspěch.

Jan Vlasák vystudoval vojenskou veterinární akademii ve Vídni a hned po jejím dokončení narukoval do Haliče. V pekle východní fronty prožil téměř celou první světovou válku. Poté se přihlásil ke službě v československé armádě, kde postupně dosáhl hodnosti podplukovníka. Hodnocení založená v jeho osobním spisu jej vykreslují jako pilného, svědomitého a schopného muže s velmi dobrým společenským vystupováním, který pěstoval gymnastiku, tenis, „plavání“, lukostřelbu, střelbu, bruslení a motorový sport.

Po rozpuštění československé armády byl v říjnu 1939 přidělen do Zoo Praha, kde se stal vedoucím jejího úřadu (v dnešní terminologii ředitelem). V obtížných podmínkách okupace nejenže dokázal zajistit chod zoologické zahrady, ale zasloužil se také o její rozvoj. Dlouholetý pracovník zoo ing. Antonín Turek později vzpomínal: „Jeho zásluhou bylo vybudováno vzorné hospodářství podniku se skladišti krmiv, kuchyní zvěře, opravářskými dílnami a vlastní produkcí zemědělskou, rostlinného i živočišného původu. V témže objektu byla také zřízena dobře vybavená veterinární jednotka s pitevnou, laboratoří a ošetřovnou pro malá zvířata,

vybavená i rentgenem. Svou vojenskou přesnost se snažil vnést do podniku vybudováním vědecké knihovny, přesné evidence zvířat i dalšími organizačními změnami. V této době vedl zoologickou zahradu za podmínek těžkých, vyžadujících osobní rozhodnost a statečnost.“ (K tomu poznámka, že takzvaný statek slouží svému účelu dodnes.)

Fungování zoo ve válečných letech zajímavě dokreslují vzpomínky paní Johany Hůrkové, která mimo jiné uvádí: „Pro úředníky, kteří dojížděli do Troje, kam koncem války už nejezdil autobus, posílal Jan Vlasák každé ráno k Trojskému mostu tzv. mulibus. Byl to otevřený valník s lavicemi tažený párem mul, které kočíroval ošetřovatel pan Kasal. Mulibus odjížděl od Trojského mostu přesně v 7.20, a kdo se opozdil, měl smůlu. Cesta pěšky trvala nejméně 25 minut a na včasný příchod do práce Jan Vlasák dbal.“

Doktor Vlasák byl v nesmírně obtížné roli nejen kvůli válečnému nedostatku, ale zejména proto, že musel jednat s okupanty a s protektorátními úřady. Přitom kryl odbojovou činnost pracovníků zoologické zahrady a podporoval jejich rodiny. Za květnového povstání pak organizoval vyzbrojení dobrovolníků v Troji.

Po skončení války ještě po nějakou dobu vedl zoologickou zahradu, ale v roce 1946 se vrátil do armády. V hodnosti plukovníka, do níž byl zpětně povýšen hned v roce 1945, sloužil do roku 1954 na ministerstvu obrany. Jeho osobní spis uzavírají žádosti, aby mu i ve výslužbě bylo povoleno nosit armádní stejnokroj.

Probírám se fotografiemi, na nichž je náš „válečný ředitel“, a říkám si, že by si zasloužil být připomínán lépe než krátkými zmínkami v přehledech historie Zoo Praha.

Deníky střední Čechy a Praha, 24. 9. 2012

Ve čtvrtek 20. prosince 2012 jsme v zoo pokřtili knihu Sněhulka. Po desetiletích tak příběh odchovu Ilun neboli Sněhulky vyšel česky, v té podobě, jak jej spolu se svým zetěm dr. Segetem krásnou češtinou sepsal „válečný ředitel“ doktor Vlasák. V závěru této knihy jsme poprvé publikovali také jeho podrobný životopis.

Dr. Jana Vlasáka a jeho Sněhulku však chceme připomenout i jiným způsobem, a to plastikou, která bude umístěna poblíž Gočárových domů. Tvoří ji významný sochař Kurt Gebauer.

Dantès

Ferdinand se držel zpátky. Vyrážel sice na noční výlety, ale vždycky se spořádaně vrátil domů. A k stáru jich zanechal úplně. Stal se z něj spořádaný dikobrazí Metuzalém.

Jeho nástupce Dante se přistěhoval z Německa, avšak německý smysl pro pořádek a disciplínu zcela postrádá. Před časem opustil svou ubikaci i partnerku a začal žít nespoutaným životem. Ochranka ho v noci spatřila poblíž expozice lachtanů. Jindy se v noční tmě pohyboval poblíž svého výběhu. Pak se objevil v ptačím zázemí...

Kolegové mu však byli na stopě. Na mobil chovatelky Anety Kratochvílové posílali pracovníci zoo i ostraha zprávy o Danteho pozici. Posléze jí začala volat rovněž policie, a to jak městská, tak státní. Dante se totiž vydal po Troji a pak směrem k Bohnicím. Úsilí o jeho odchyt vzrostlo.

Byla to myslím právě Aneta, kterou napadlo, kde by se Dante mohl přes den ukrývat. V zapomenutém tunelu propojujícím zoo s parkem Trojského zámku. Opravdu! Dante byl zrovna tam – a spojenými silami osmi pracovníků zoo se ho podařilo lapit.

Být to na mně, přejmenoval bych ho z Danteho na Dantèse. Edmonda Dantèse. Je ale pravda, že mně – na rozdíl od mnoha

kolegů – během svého útěku žádné peklo nedělal.

Deníky střední Čechy a Praha, 1. 10. 2012

*Během povodně v červnu 2013 byl Dante pře-
vezen do Zoo Jihlava. Tam ho umístili do zce-
la bezpečného výběhu. Netrvalo však týden
a Dante unikl. Podařilo se ho lapit poté, co
jeho přítomnost zaznamenal a nahlásil ma-
jitel firmy sousedící se zoologickou zahradou.
V průběhu následujících deseti dnů se Dante
vydával jen na noční výpravy a k ránu se vra-
cel do výběhu. Byl prý viděn i v uličkách
pod jihlavským náměstím. Poté byl výběh
upraven a Dante už v něm zůstal až do svého
návratu do Prahy.*

Slonice pro Prahu

Dokázali jsme to!

V noci ze soboty 6. na neděli 7. října 2012 přistál v Praze nákladní hercules letectva Srí Lanky. Pro naši zoo přivezl dvě mladé slonice z Pinnawaly – Tamaru a Janitu.

Že by se něco takového mohlo podařit, to si před dvěma lety nedokázal téměř nikdo představit. Získat z Asie slony je nesmírně obtížný úkol i pro velké státy se silným politickým vlivem. Pro malou zemi, jakou je Česká republika, je to úkol téměř nemožný.

Přesto máme Tamaru s Janitou v Praze! A navíc nám je za nesmírně výhodných podmínek přivezly Srí Lanka Air Force.

Nic podobného by nebylo myslitelné bez dlouhodobě zcela výjimečných vztahů mezi oběma zeměmi a bez mimořádného, více než dvouletého nasazení mnoha lidí. Přeprava obou slonic z Pinnawaly do Prahy, kterou již mohla sledovat média, byla jejím velmi působivým vyvrcholením; významných okamžiků však byla dlouhá řada.

Začátek roku 2010:

Byla připravována stavba nového slonince v ceně stamilionů korun, naše zoo ale disponovala pouze třemi slony. Kdyby více než padesátiletá sloní babička Gulab z jakýchkoli důvodů uhynula, nemohla by Shanti zůstat osamocená a musela by z Prahy odejít. Držet

samotného samce by nemělo smysl, a tak by nezbylo než chov slonů za nesmírných obtíží zakládat znovu. Velmi nezáviděníhodná situace...

Léto 2010:

Snažili jsme se o získání slonů z Asie, všechny cesty se však ukazovaly jako uzavřené, velmi pochybné anebo zcela nereálné. Tehdy jsem na Srí Lanku napsal dopis, ve kterém jsem připomněl její dar dvou slonů pražské zoo starý čtyřicet let a požádal tamní vládu, zda by nezhodnotila jeho zopakování. Postupně pak začala ve vztahu ke Srí Lance vyvíjet velké úsilí o získání slonů pro Zoo Praha česká diplomacie.

Podzim 2010:

Byla zahájena stavba nového slonince.

Léto 2011:

V pár dnech dovolené jsem zrovna ležel u rybníka, když mi zavolal náměstek ministra zahraničí Tomáš Dub. „Kolik těch slonů chcete?“ zeptal se. Dlouhodobé snažení začalo přinášet výsledky. Zato se otevíral problém, jak slony případně přepravit do České republiky.

Podzim 2011:

Zoo Praha navštívil se svým doprovodem velmi vlivný člen srílanské vlády, ministr petrochemického průmyslu Susil Prémadžajanta, a prohlédl si rozestavěný sloninec. Hovořili jsme o daru až čtyř slonů pro naši zoo.

Začátek roku 2012:

Jednání, která vedl na Srí Lance zejména náš velvyslanec Miloslav Stašek, dospěla do stavu, kdy začalo být reálně připravováno jejich předání naší straně. V jejich závěru jsme v Kolombu navštívili ministra pro ekonomický rozvoj Basila Rádžapakšu, který poskytnutí slonic potvrdil. Naopak my jsme srílanské straně přislíbili poskytnout některá obtížně dostupná zvířata pro Zoo Dehivala v Kolombu a pro nově budované safari.

Tým Zoo Praha v té době také poprvé navštívil Pinnawalu. Vybíral slonice a na červen začal připravovat jejich přepravu.

Jaro 2012:

Došlo k diplomatické rozmlúce mezi oběma zeměmi a zdálo se, že z dosavadních dohod zcela sejde.

Zanedlouho jsme v Praze naše tři slony přestěhovali do dokončovaného nového pavilonu. Vzápětí jsme ze zoo v Rotterdamu přivezli do Prahy březí slonici Donnu s její dcerou Tonyou; při jejich získávání sehrál klíčovou roli kurátor našeho chovu savců Pavel Brandl. Už jsme se nemuseli bát, že by nový sloninec zůstal prázdný.

Spolu s velvyslancem Miloslavem Staškem, který celé týdny zachraňoval situaci, jsme v Kolombu posléze navštívili ministra obrany Srí Lanky Gótábhaju Rádžapakšu. Ten potvrdil platnost dřívějších dohod. Stále však nebylo jasné, zda půjde o dvě, nebo čtyři slonice. Vzhledem k tomu, že přeprava dvou slonic běžným komerčním letem by pro nás byla ekonomicky neúnosná, otevřeli

jsme otázku, zda by nebylo možné využít stroj Srí Lanka Air Force.

Léto 2012:

Po dalších odkladech se zintenzivnily přípravy na přepravu dvou slonic ze Srí Lanky do České republiky a dvou varanů komodských, dvou hrochů a dvou koní Převalského z České republiky na Srí Lanku. Jejich největší tíži nesl na naší straně zoologický náměstek Jaroslav Šimek, který zpracovával a projednával snad desítky dokumentů a povolení, od CITES po fumigaci. Nescetněkrát se přitom zdálo, že vše skončí nezdařenem kvůli zdánlivé banalitě.

Jedna půlka zastupitelského sboru v Kolumbu teď kroutí hlavou, jak se Čechům mohlo něco takového povést, a druhá půlka obvolává srílanské představitele s žádostmi o slony. Podařilo se dosáhnout skutečně neuvěřitelného úspěchu!

Věřím, že Tamara a Janita budou v Zoo Praha šťastné, že se jim časem narodí slůňata a že budou přinášet radost i poučení celým generacím návštěvníků. Pro všechny, kdo se na jejich příjezdu podíleli, by to byla ta největší odměna.

Deníky střední Čechy a Praha, 7. 10. 2012